Organizácie a ich členenie :)

Veľké, sekundárne, formálne sociálne skupiny vytvorené nato, aby dosiahli konkrétne spoločenské ciele, resp. plnili určitú úlohu v spoločnosti.

Sociológovia rozlišujú viacero druhov organizácií. Napríklad **podľa oblasti života spoločnosti, v ktorej pôsobia, delíme organizácie na:**

- politické (politické strany),
- ekonomické (banky, akciové spoločnosti),
- vzdelávacie (školy),
- zdravotnícke (nemocnice),
- náboženské (cirkvi)
- a iné.

Dôležité je však **delenie organizácií** na základe dvoch navzájom spätých kritérií: **spôsobu nadobúdania členstva v organizáciách** a **spôsobu uplatňovania kontroly organizácií nad svojimi členmi.** Na základe tejto dvojice kritérií rozlišujeme tri druhy organizácií:

dobrovoľné,

donucovacie,

utilitárne organizácie (prospešné, užitočné).

Dobrovoľné organizácie sú charakteristické tým, že ľudia sa ich členmi stávajú dobrovoľne, na základe slobodného rozhodnutia. Vstupujú do nich preto, aby v nich uspokojili svoje potreby (najmä potrebu spolupatričnosti, sociálneho kontaktu, prestíže), pričom za svoje členstvo nedostávajú nijakú materiálnu či finančnú odmenu. Príkladmi takýchto organizácií sú cirkvi, ženské alebo mládežnícke organizácie, záujmové organizácie. Hlavným kontrolným mechanizmom je v nich sebakontrola členov, ktorí hodnoty a normy organizácie uznávajú na základe toho, že sa s nimi stotožňujú, prejavujú k organizácii osobný vzťah a lojalitu. Formálna a neformálna kontrola plní v dobrovoľných organizáciách až druhoradú úlohu.

Donucovacie organizácie sú, naopak, organizácie, členmi sa ľudia stávajú spravidla proti svojej vôli, najčastejšie buď z nevyhnutnosti, alebo na základe prinútenia. Ide o väznice, ústavy pre duševne chorých, armádu atď. Keďže členovia sa zväčša nestotožňujú s cieľmi, hodnotami a normami donucovacej organizácie, hlavným kontrolným mechanizmom je formálna kontrola opierajúca sa o sankcie - odmeny a tresty. Miera voľnosti členov týchto organizácií a miera ich izolovanosti od spoločnosti je rozdielna, lebo závisí od charakteru a cieľa, ktorý organizácia v spoločnosti plní.

Utilitárne (prospešné, užitočné) **organizácie** tvoria medzistupeň medzi dobrovoľnými a donucovacími organizáciami. Členstvo v nich nie je ani úplne dobrovoľné, ani úplne vynútené či povinné. Napríklad človek nemusí byť zamestnancom podniku, študentom univerzity alebo členom obchodnej a priemyselnej komory, nikto ho k tomu nenúti, ale vo svojom vlastnom záujme sa ním stáva, pretože je to podstatné pre jeho život. Ľudia sa stávajú členmi utilitárnych organizácií preto, lebo im to prináša nejaký, najčastejšie materiálny úžitok, ako je napríklad plat, odmena, možnosť podnikať.

Pri riadení a kontrole svojich členov utilitárne organizácie používajú kombináciu sebakontroly, formálnej i neformálnej kontroly. Členovia sa spravidla stotožňujú s cieľmi, hodnotami a normami utilitárnej organizácie, ale zároveň ich k tomu organizácia formálnou i neformálnou kontrolou vychováva, zaväzuje a donucuje.

Existujú mnohé organizácie, ktoré len ťažko jednoznačne zaradíme do niektorého z týchto troch druhov, iné zas môžeme súčasne zaradiť do všetkých troch. Napríklad psychiatrická liečba je pre pacienta donucovacia, pre psychiatra utilitárna a pre dobrovoľného pomocníka - ošetrovateľa - dobrovoľná organizácia.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania